
Kan landskapsarkitektur ses som konst?

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
SLU Alnarp
Examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet

Kan landskapsarkitektur ses som konst?

- En inblick i
landskapsarkitekters
syn på det egna
arbetet

Petter Larsson

Handledare: Ann Bergsjö och Jitka Svensson
Examinator: Maria Hellström

Fakulteten för landskapsplanering, trädgårds- och jordbruksvetenskap
SLU Alnarp
Examensarbete inom landskapsarkitektprogrammet 15hp
Huvudämne: Landskapsarkitektur

2008:39

Innehåll

Sammanfattning	7
Förord	9
Bakgrund	11
Onödig fråga?	11
Konstens närvarande i Landskapsarkitekturen?	11
Mitt mål	12
Diskussion kring landskapsarkitektur	13
Ny yrkesform	13
Fri yrkesform	13
Hanterar samma frågeställningar	14
Arkitektur är rumsligt skapande	14
Diskussion kring konst	15
Brytpunkt	15
Konstens två ben	15
Konstens kärna	16
Analys av hemsidor	17
Sweco FFNS	17
White Arkitekter	18
Nyréns Arkitektkontor	19
NOD: Naturorienterad Design	20
Sammanställning	21
Slutsats	23
Källor	25

Sammanfattning

Att ha ett förhållningssätt till konstbegreppet och att jämföra sitt egna arbete med konst har tidigare varit en självklarhet för landskapsarkitekter, speciellt under 1900-talets mitt. Uppsatsen ämnar att med det som bakgrund ta reda på om vi kan se en förändring i landskapsarkitekters förhållningssätt till konst, då jämfört med idag. Uppsatsen behandlar de båda begreppen "landskapsarkitektur" och "konst" på diskussionsinriktat plan för att försöka bilda klarhet i vad de står för och betyder. Något som visar sig inte vara helt lätt för en diskussion av denna typ verkar bara föda nya frågor.

Abstract

Comparing your own work with art has been an obvious standpoint for landscape architects, especially during the midst of the 20th century. With this as background this essay intends to find out if there are any change to this condition visible today.

This essay discusses the two notions of "landscape architecture" and "art" with the intention of describing what they mean.

A connection to today's active landscape architects is given through an examining part of the essay. Four

Kopplingen till dagens verksamma landskapsarkitekter ges i en granskande del av uppsatsen. Fyra landskapsarkitektkontor får komma till tals genom sina hemsidor med mål att få en uppfattning om hur kontoren säljer in sina produkter och tjänster till beställare och hur de rubricerar sig själva.

I en sammanställning ges ett försök till att utifrån vad diskussionerna kommit fram till jämföra konstbegreppet med studien av kontorens hemsidor.

Nyckelord: Landskapsarkitektur, konstteori, internethemsidor.

offices of landscape architecture is given the opportunity to communicate through their websites. How they portrait themselves is examined in order to understand how their vocabulary when selling their products.

The conclusion of the essay presents an attempt to compare the lessons learned from the discussion parts with the examination of the websites.

Keywords: Landscape architecture, art theory, websites.

För vem skriver man en uppsats?

Under arbetet med min kandidatuppsats har jag funderat över just denna fråga. Helt klart skriver jag uppsatsen för utbildningen och kursansvariges skull, eftersom jag inte kan få ut en examen om jag inte får godkänt på kursen. Men med den inställningen blir få saker roliga och intressanta här i livet. Jag ska ju såklart skriva uppsatsen för min egen skull! Bra, då vet jag det. Men det räcker inte att lämna det där. Hur ska denna uppsats gagna mig på ett annat plan än en avklarad obligatorisk kurs? Jag ska ha lärt mig någonting. Genom att skriva lär man sig att hantera sitt språk och uttrycka sig på ett bättre och mer precist, målande och beskrivande sätt. Ens informationshantering utvecklas av att ta del av litteratur och att sammanställa intryck som ett uppsatsskrivande bjuder. Det är i sig bra och kommer absolut vara till hjälp i framtiden, men personligen vill jag ha ut mer av en tio veckor lång kursperiod.

Som student inom ett ämnesområde som för mig var nästintill obekant innan utbildningsstart försöker jag febrilt förstå vad det är man är på väg att ge sig in på. Var finns kärnan i ämnet? Vad blir man när man är färdigutbildad? Och då syftar jag inte direkt till kunskaper utan snarare till synsätt, inställning – själ. Med sådana tankar kommer insikten att jag saknar de referensramar som behövs för att inse vad jag själv ”vill bli” och då skulle en uppsats kunna vara det forum där en fördjupning i ämnets kärna kan ske. Här kan jag fritt söka min egen väg till upplysning och förhoppningsvis få de insikter som kan bygga de referensramar jag i nuläget saknar. Det är lockande att försöka bilda mig en uppfattning om hur landskapsarkitekturen ser ut idag och hur idag verkamma landskapsarkitekter utför sitt arbete, kontra att läsa böcker som beskriver ämnets historia. Nutidsorienteringen känns för mig minst lika viktig som den historiska, för när jag kommer befinna mig i den värld jag nu förbereder mig för är nutida händelser redan historia.

Bakgrund

"Syftet med uppsatsen är att undersöka begreppen Konst och Landskapsarkitektur och utifrån det skapa en samlad bild av hur de förhåller sig till varandra, allt ur verksamma landskapsarkitekters egna perspektiv." Ur programbeskrivning.

Onödig fråga?

Att frågan jag ställer, *Kan landskapsarkitektur ses som konst?*, är en nästintill onödig fråga insåg jag redan innan jag började med uppsatsen. Antingen kan man svara rakt Ja på frågan, med hänvisning till att det faktiskt finns personer som anser att landskapsarkitektur kan ses som konst, och då har jag inget mer att skriva än just det. Den fria tolkningen ligger ju i konstens natur (vilket jag kommer in på i kapitel 4). Eller så kan man ge sig på att försöka undersöka om det faktiskt är vettigt, försvarbart, riktigt eller ens praktiskt möjligt att tänka att landskapsarkitektur är konst. Detta skulle nog snart skulle visa sig omöjligt eftersom det skulle handla om en kartläggning av alla uttalade åsikter i frågan, för ett enhetligt svar skulle man inte hitta. Det på grund av kontextens bredd och ämnets baserande på subjektiva åsikter. För att komma frågan närmare skulle först begreppen Konst och Landskapsarkitektur behöva definieras, vilket låter lockande men ack så tidskrävande, om ens möjligt. Om man istället för en diskussion kring just nämnda begrepp kanske man kan hitta en förståelse för frågeställningen. En dum fråga kan, om ställd på rätt sätt med rätt vinkel, ge intressanta lärdomar utan att nödvändigtvis ge svar. Däri vill jag hitta ett angreppssätt till att själv förstå och sedan presentera en bild av hur begreppen ses på och förhåller sig till varandra.

Konstens närvarande i Landskapsarkitekturen?

En relevant fråga att först ställa sig är om diskussionen är så närvarande som jag förutsätter att den är, och då menar jag närvarande i själva arbetsprocessen för en landskapsarkitekt. Det är lätt att bygga luftslott när man som student rör sig i en lufttät bubbla med mycket selektiva intryck. Har man, som jag, fått för sig att denna diskussion om konstens vara eller icke vara inom landskapsarkitekturen är en viktig del av en landskapsarkitekts ställningstaganden blir det lätt att man bara ser det som passar in i denna föreställning. Även om det nu skulle visa sig vara så att ingen av de verksamma landskapsarkitekterna idag direkt bryr sig om att fundera kring detta ställningstagande så är det ju en slutsats i sig och då har jag ändå kommit fram till något matnyttigt. Historiskt sett verkar landskapsarkitekter ha tagit ställning i frågan om konstens närvarande, eller i vart fall funderat kring den. Genom att läsa om de stora landskapsarkitekterna som kom fram under 50-talet finner jag att förhållandet till konst, som metod och fenomen, fanns med i diskussionen. Ser man till tiden strax innan funktionalismens stora intåg är konsten en naturlig del av samtalet när landskapsarkitekter uttalar sig:

*"Jag såg inget märkvärdigt i vad som gjordes där, det var inte mycket av konst i det."*¹

Per Friberg kommenterar hur landskapsarkitekturen i Stockholm, den så kallade Stockholmsstilen, påverkade honom under hans tid i staden som

1 Andersson Th, *The Architecture of Per Friberg*, s 15

praktikant. Friberg saknade alltså den konstnärliga ambitionen i den Stockholmska skolan och valde som bekant att vända sig till Danmark för att finna denna ambition.

Liknande gällde för bland annat Gunnar Martinsson och Sven-Ingvar Andersson, liksom Friberg tunga namn inom 50 och 60-talets landskapsarkitektur:

*"Hans [Sven Hermelin, förf. tillägg] kontor hade i decennier varit en plantskola för unga begåvningar. Men för Gunnar Martinsson och Sven-Ingvar Andersson var det inte tillräckligt konstnärligt stimulerande."*²

Jag vill inte få det att låta som att alla arkitekter på denna tid tyckte sig vara konstnärer. Många förhöll sig avvisande till konstliknelserna, som Bruno Taut och Ludwig Mies van der Rohe, visserligen husarkitekter:

*"Ett fritt konstverk skapas av en person ofta utifrån en stämning. Byggnadskonsten tillåter inte personliga sinnestämningar."*³

*"Min målsättning för strukturen är alltid av objektiv, aldrig av subjektiv karaktär. Jag trivs bra med konstnärer, men deras arbete har ingenting att göra med mitt."*³

Denna inställning bevisar ändå att jämförelsen fanns närvarande, att ett ställningstagande låg i arkitektens närhet. Jag har även fått intrycket att konsten som del av landskapsarkitekturen och diskussionen kring den drevs framåt i skapandeprocessen av de ritande landskapsarkitekterna, inte av kritiker och tänkare i efterhand. Detta gör det lättare att tro på som fenomen än om det skulle vara en efterkonstruktion av historieförfattare.

Mitt mål

Med det som bakgrund vill jag med denna uppsats bilda mig en uppfattning om huruvida konsten, som element och idé, finns närvarande i dagens landskapsarkitektur. För att hitta fram till denna bild ställer jag mig frågan om hur landskapsarkitekter idag ser på det egna arbetet och de produkter de skapar. Som metod för detta har jag valt att titta på hur landskapsarkitektkontor säljer in sina produkter och sitt arbetssätt till beställare genom sina hemsidor. Detta anser jag vara en värdemätare av vad den samtida landskapsarkitekturen är och står för. Om det som presenteras genom detta media är vad landskapsarkitekterna själva utger sig för att vara och således blir det allmänheten uppfattar; då är det, som jag ser det, i sig en sanning om dagsläget i landskapsarkitekturen.

För att kunna förstå den frågeställning uppsatsen tar avstamp i måste en diskussion kring begreppet landskapsarkitektur först föras. För det är inte helt självklart vad som innefattar dels begreppet, dels yrkesrollen. Landskapsarkitekten verkar besitta en unik roll – som en samordnare utan direkt konkretiserad specialitet.

Ny yrkesform

Landskapsarkitekter har som yrkesgrupp inte funnits särskilt länge i Sverige, då den tidiga titeln löd "Trädgårdsarkitekt". Trädgårdsarkitekten stod nära hortikulturen och arbetade i trädgårdens och det privata skala. I och med det behov av storskalig planering och gestaltning som uppstod på 1900-talets mitt växte yrket ur sin trädgårdskostym och blev landskapsarkitektur. Med denna förändring av arbetsuppgifter följde en förändring i sättet att angripa arbetsuppgifter, vilket delvis kan härledas till tankar för tiden. Det lades stor vikt vid det analytiska och mindre vid det formalistiska. Det strängt analytiska upplever jag har kommit att lättas upp sedan funktionalismen tillbakagång men tankesättet har ändå lämnat märkbara spår.

Ett urval av utbildningsinstitutioners hemsidor, SLU⁴, Harvard⁵ och Köpenhamns Universitet⁶, beskriver landskapsarkitektur som ett yrke med grund i kreativitet och kommunikation, där naturvetenskap, formgivning och socialt engagemanget utgör verktyg för att få fram en produkt som i sin tur har stark påverkan på omvärlden. Här betonas landskapsarkitektens roll som kommunikatör i de stora projekten, och en stark samhällspåverkan framhålls. De, i skala, mindre projekt är inte lika tongivande i dessa beskrivningar. Detta är kanske inte helt förvånande eftersom det finns föreställningar, enligt min uppfattning, av landskapsarkitektens roll som enbart bunden till trädgårdens och parkens utformning, vilket faktiskt konstateras i Köpenhamns beskrivning av yrket.

Valet att utelämna den mindre skalan kan helt enkelt handla om ett försök till att sprida förståelse för begreppet.

Fri yrkesform

Landskapsarkitekturen är idag en egen, fri yrkesform med konkreta arbetsuppgifter specifikt för yrkesgruppen. Men det finns en stark koppling till, och kanske även ett underkastande, (byggnads)arkitekturen. Det är inte helt självklart hur dessa två begrepp ska förhålla sig till varandra då *Arkitektur* kan ses på med lite olika ögon. Jag vill sälla mig till synsättet att Arkitektur är samlingsnamnet för rumsskapandet, där byggnadsarkitektur, landskapsarkitektur och exempelvis inredningsarkitektur ingår. Det skulle betyda att begreppet arkitektur är det övergripande och dessa tre, som exempel, yrkeskategorier blott är inriktningar och specialiseringar inom ett och samma ämne. I yrkesbanan styrks detta resonemang där olika typer av arkitekter är organiserade i en och samma förening – Sveriges Arkitekter. Tittar man till den uppdelning av utbildningar vi idag har i Sverige verkar det snarare som de olika "arkitektutbildningarna" är helt fränkopplade varandra. De ges vid olika lärosäten med ytterst få samarbeten och de utbyten som faktiskt sker mellan utbildningarna är organiserade av studenterna själva.

4 www.slu.se/?ID=881

5 www.gsd.harvard.edu/inside/registrar/register/introduction/landscape_architecture.html

6 <http://en.sl.life.ku.dk/Emner/Landskab/Landskabsarkitektur.aspx>

Hanterar samma frågeställningar

Ett argument mot detta synsätt, att arkitektur är en enda lära, kan vara att det är en stor skillnad på att bygga ett hus och att anlägga en väg genom en park, och det håller jag med om. Men de övergripande frågor och problem som arkitekten inom respektive disciplin ställs inför är väldigt nära besläktade. Som exempel: Hur ska brukaren använda de olika rummen? Vilka upplevelser ska finnas? Hur påverkar de olika rumsligheterna brukaren? Att arkitekten i ett senare skede ska ta ställning till antingen takbjälkens tjocklek eller vägens underbyggnad ser jag bara som ett nischat expertkunnande som mer rör ingenjörens kunskapsfär och inte den grundläggande arkitekturen. Att arkitekten även ska besitta dessa tekniska kunskaper kan mer ses som en breddning av yrket för att underlätta den totala byggprocessen och göra arkitekten till en fungerande "samordnare", ett epitetsom sedan länge varit tillskrivet arkitektrollen. Det äldsta kända verk som behandlar arkitekturens teorier är *Vitruvius tio böcker om arkitektur*, som dateras till 30-talet före Kristus. I den första bokens första kapitel säger Vitruvius att "En arkitekt ska ha kunskaper och lärdom inom många områden, eftersom det är han som bedömer alla de andra konstnärernas skapelser"⁷

I Nationalencyklopedins beskrivning av Arkitektur, under rubriken *Arkitektur som disciplin*, finner man även här ett belysande av arkitekturen som...

*"...övergripande och sammanförande i förhållande till övriga konstarter, till geometri, konstruktion och praktiskt byggande och till kännedom om människors behov, seder och bruk. Som disciplin kan arkitekturen ses som både teknisk och humanistisk"*⁸.

Tanken om arkitekten som samordnaren kan ställa i alla fall mig lite frågande till min framtida yrkesroll. Det ger lätt en bismak av en icke självständig yrkesutövare med träning i att tala många yrkesgruppers språk, men utan en egen spetsad kompetens. För att få ro lutar jag mig då mot, som jag varit inne på tidigare, arkitekten som rumslighetens mästare.

Arkitektur är rumsligt skapande

*"Under de senaste fyrtio åren har den moderna arkitekturens teoretiker fokuserat på rummet som den väsentliga beståndsdel som skiljer arkitektur från måleri, skulptur och litteratur. Deras definitioner hyllar denna unika kvalitet hos mediet, och även om skulptur och måleri ibland kan tillerkännas rumsliga karakteristika, är en skulptural eller bildmässig arkitektur oacceptabel. Detta beror på att rummet är heligt."*⁹

Om det nu är rummet som är "heligt" för arkitekten så är det rummets varande som utgör arkitekturen, vilket resulterar i att arkitekten är helt underkastad rummet som fenomen. Allt det tvärvetenskapliga och det samordnande blir blott bisysslor och sidokarakterer av ämbetet. Fast man kanske inte behöver vara så drastisk. Rummet borde kunna ses som summan av sina delar och av sin omgivning. Det sammanordnande borde kunna ses som en förlängning av rumsskapandet, att liknas vid möbleringen av ett rum. Arkitekten blir då således rumslighetens försvarare genom koordinerandet av alla de delar, discipliner, som utgör den totala skapelsen.

I Vitruvius texter finns inget ord som landskapsarkitekt nämnt, men arkitektrollen som han beskriver innefattar allt byggande från hus till stad, via trädgård och stadsmur. Alltså är arkitektur, enligt honom, att jämföra med mitt tidigare resonemang om arkitektur som det heliga begreppet för rumsligt skapande. Vad som sedan exakt byggs är en fråga om inriktning. För att banalisera hela diskussionen vill jag framhålla följande beskrivning:

*"Det [rummet] må ha tak och då blir det ett hus, utan tak blir det ett trädgårdsrum, uppgiften är i grunden densamma."*¹⁰

⁷ Vitruvius, *Om Arkitektur*, s 4

⁸ Nationalencyklopedin I A-ASA,

⁹ Beck I mfl, *Skriftserien Kairos 5: Arkitekturteorier*, s 27

¹⁰ Andersson Th, *The Architecture of Per Friberg*, s 9

Diskussion kring konst

Konstbegreppet måste också ägnas en tanke, för att kunna se om det finns beröringspunkter mellan landskapsarkitekturen och konsten. Jag är, med de kunskaper och insikter jag besitter i dag, beredd att säga att det inte finns ett entydigt svar på frågan Vad är konst?, av den anledning att begreppet innefattar så mycket, och lämnas att tolkas av så många. Vem som helst, speciellt idag, har rätt att göra sin definition av konst.

Brytpunkt

Jag har fått lära mig att det sena 1700-talet utgör en brytpunkt för begreppet *konst*. Tidigare har *konst* använts grundat på det latinska ursprunget *art*, vilket motsvarar *förmåga, yrke*. I och med detta är allt kunnande och utövande av en förmåga att ses som konst, som exempelvis matlagningskonst och hantverkskonst. Detta användande har till viss del följt med till våra dagar och kan leda till missförstånd.¹¹ Det som tog vid efter brytpunkten på 1700-talet var det moderna konstbegreppet, där konst just kom att syfta till det vi idag oftast förknippar med ordet.

Konstens två grunder

Konst verkar stå på två grunder som båda två kan ses som anledningar till att något kallas just *konst*: **Det första** handlar om den djupare meningen, anledningen, till varför konstverket är skapat. Det handlar om att dess skapare måste ha en tanke, ett syfte och en målsättning med verket och hur det ska påverka dess betraktare. För att kunna förstå och uppskatta konst måste man egentligen ha insikt i ett verks bakgrund och vad dess skapare har för intentioner, antingen genom verket själv eller på annan väg. Annars står verket tomt i sin kommunikation med betraktaren, vilket, i enlighet med följande citat, gäller för alla typer av utövande.

*”Central to any understanding of a practice must be to grasp its point. We do not know what someone is doing unless we know what his purpose or intention is.”*¹²

Konstens andra grund som gör att konst ses som konst är dess kontext. Konstvärlden i sig har förmågan att upphöja något till en nivå av konst, då verksamma och betraktande ”konstkännare” ger ett verk ett erkännande genom att acceptera det inom den egna kretsen. Kring detta finns en uppsjö av vandringsägner, vissa sanna och vissa mindre sanna, om hur objekt som aldrig tidigare har uppfattats som konstverk planterats in i ett forum bland ”riktig” konst och där, i den kontexten, blivit ansedd, utan tvivel, som konst. Alla har nog hört olika varianter av historien om en tavla, målad av en ung och okänd konstnär, som såldes för en mycket stor summa pengar. Först senare visade det sig att den okända konstnären var en apa.

Min poäng är att konst verkar kunna uppstå genom att anses som konst av lärda människor inom konstvärlden.

Lars Vilks och Martin Schibli uttrycker detta på ett lite mer drastiskt sätt:

*”Konsten finns inte i sig utan uppstår genom att konstvärlden tänker sig att den finns. Och denna föreställningsvärld lever och frodas i nätverket.”*¹³

I och med detta drar de tankarna ett steg längre genom att påstå att konst inte existerar utan ett accepterande från konstvärlden. Detta skulle i sin

¹¹ Vilks L, *Det konstnärliga uppdraget?*, s 16

¹² Berger K, *Theory of art*, s 3

¹³ Vilks L och Schibli M, *Hur man blir samtidskonstnär på tre dagar*, s 162

.....

tur betyda att många verk nog skulle bli av med sin konststämpel. Gatukonstnärrens verk blir sällan av den rådande konstvärlden uppskattad som konst, vilket skulle ge att allt konstskapande utanför exempelvis gallerier således inte existerar, för det är ju inte accepterat. Fast man kanske ska se begreppet Konstvärlden som ett epitet som ges just de aktiva inom det nätverk som betraktar konstverket. Inte, som man lätt kan tänka sig, det konventionella samhälle av bildkonstnärer och skulptörer (och dess betraktare) som har museer som arenor och ett accepterande i form av arvoden. Konstvärlden, när det gäller gatukonst som exempel, skulle faktiskt kunna vara just de tio personer som passerar verket på gatan och som ser det som konst, även om hundra före dem uppfattat verket som skräp. Här finns utrymme till vidare funderingar eftersom det i och med detta skulle betyda att vad som helst kan få status som konst, bara det finns en samling personer som anser det. Allt beror på hur man ser på begreppet konstvärlden. Det som kan ge en huvudbry är vad som krävs för att ett verk ska få en allmän uppfattning som konst. Att en liten skara människor kan anse saker har ju hänt förr utan att deras åsikter för den sakens skull fått något fäste utanför gruppen.

Konstens kärna

Vad är konstens kärna?

Personligen kan jag tycka att den första av dessa två försök till konstdefinitioner håller en djupare och mer genuin hållning. Tanken om att ett konstverk uppstår utifrån dess skapares intentioner lockar mig mer än tanken om tinget som blir ett konstverk eftersom tillräckligt många tycker så. Det jag vill komma till i detta trevande är konsten som en förlängning och ett förverkligande av skaparen. Lars Vilks uttrycker det så här i sin sammanfattning av det moderna konstbegreppet:

*"Konsten är något högstående och transcendentalt, ett uttryck för de djupaste sidorna av människa och hennes väsen."*¹⁴

Här kan man läsa in att konst både är ett uttryck för skaparen och betraktaren:

Skaparens drivkraft att uttrycka och förverkliga sig

.....

själv genom konstverket. Det är ett intressant synsätt på ett producerande, som jag anser jag kan kalla konst, även om det inte nödvändigtvis genererar en produkt, eftersom det kan leda till att konstnärer skapar konst för sin egen skull primärt. Och var har vi hamnat då? Andra typer av producerande kan också i första hand vara till gagn för dess producent, men i fallet med konsten så är uppvisandet för betraktare ofta en del av verkets process och öde, vilket inte är fallet för all typ av producerande. Det jag vill belysa är möjligheten till att konst kan skapas som egenvinning för konstnären. Något som skulle, i min mening, vara beklagligt eftersom kommunicerandet med betraktaren inte är taget på allvar ur betraktarens perspektiv.

Betraktaren ges lov att läsa in vad som helst i ett verk, och således få verket att betyda något just för henne. Detta är ett element som konsten stoltserar med, nämligen möjligheten och uppmuntran till fri tolkning. Detta ställt tillsammans med att konstnären har sin egen tanke och bakgrund till verket gör att det kan uppstå intressanta scenarion där ett konstverk är skapat som en sak av konstnären men uppfattas som en helt annan sak av dess betraktare. Och detta är helt accepterat. Båda ser det som konst och båda är berörda. I detta ljus ser kravet på kommunikation ut att vara underkastat? Bara det förmedlar något tolkningsbart så är det gott nog? Detta tycker jag motstrider det jag tagit upp tidigare, att konst måste upplevas med insikt i dess bakgrund och mening för att kunna uppskattas och förstås. Det kan dock vara så att själva vetenskapen om att konstnären har en djupare tanke om verkets betydelse är det som gör det till konst, även om jag personligen upplever något helt annat när jag betraktar det.

En koppling till dagens verksamma landskapsarkitekter är ganska svårt att få, om inte för annat så för att en yrkesman gärna blir självreflekterande först efter sin yrkeskarriär. Det är lättare att bilda sig en uppfattning av det som har varit, till det har man referenser, men det som sker i nuet är alltid svårt att ta på. För att få denna koppling granskar jag i denna del av uppsatsen hur fyra landskapsarkitektkontor framställer sig själva och sin produkt, och det genom sin hemsida. Tesen jag arbetar efter i denna del är att *ett* sätt att definiera en disciplin, som landskapsarkitektur, är att se hur det framställs av de verksamma och hur det uppfattas av omgivningen, alla teoretiker till trots.

Sweco FFNS

www.sweco.se/templates/startpage____2049.asp

SWECO FFNS är ett företag inom det internationella konsultföretaget SWECO som samlar kompetens inom teknik, miljö och arkitektur. FFNS utgör arkitektkompetensen med 400 anställda på 12 orter i Sverige, Danmark och Finland inom områden som arkitektur, landskapsarkitektur, inredningsarkitektur och samhällsplanering. Genomförda landskapsprojekt är bland annat Cyrillusparken i Karlstad och Storgatan i Simrishamn.

Hemsidan följer samma grafiska språk som moderföretaget SWECO:s, som är mycket tekniskt, vilket ger ett strängt tekniskt uttryck även till FFNS:s hemsida. Det som fyller sidan är dock av en mer mänskligt förankrad karaktär. Huvudsidan beskriver lite vagt hur kontoret förhåller sig till sitt arbete och någon metodbeskrivning finns inte att tillgå. På Malmökontorets landskapsavdelning, som finns ett par klick bort, beskrivs mer ingående var fokus ligger i arbetet. Beställaren är den som styr vad som ska ritas och kontoret framställs med ord som "bollplank" och att arbetet sköts "i samarbete med"

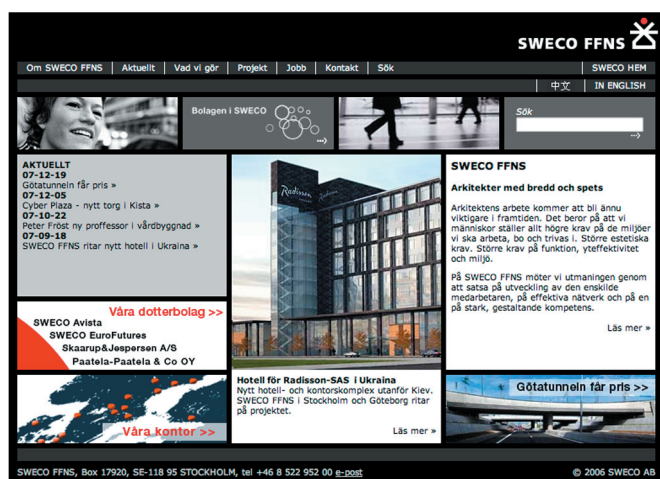

Bild 7

beställaren. Människors behov relateras till platsens funktion och produkten är underkastad användandet av den. De genomförda projekten beskrivs mycket målande med förklaringar som berättar hur platserna tas i anspråk, där upplevelsen kommer först. Exempelvis kan det handla om picknick eller promenad, sällan om funktionella fitnesser. Den bild som pryder sidan för landskapsavdelningen är en rekreationspark. På bilden ser man en av utkiksplatserna, vilket berättar om upplevelser, och en dekorativt utformad markbeläggning. Hemsidan talar om ett kontor som ser sig som stöttepelare till beställarens idéer och där brukarens upplevelse och goda användande är drivkraften i ett projekt.

Thorbjörn Andersson, som arbetar på FFNS, påpekar som svar på frågan om vad som är viktigt i kontorets arbete att essensen för arbetet ligger i samhällsförbättrande åtgärder och att de själva ser sig som samhällsbyggare.¹⁵ Om samhället ses som summan av brukandet är kopplingen stark mellan beställarens vilja och viljan till förbättring av samhället. Här finns dock inget jag kan utläsa som specifik metod utan hemsidan beskriver bara om vad som blir resultatet, ej processen dit.

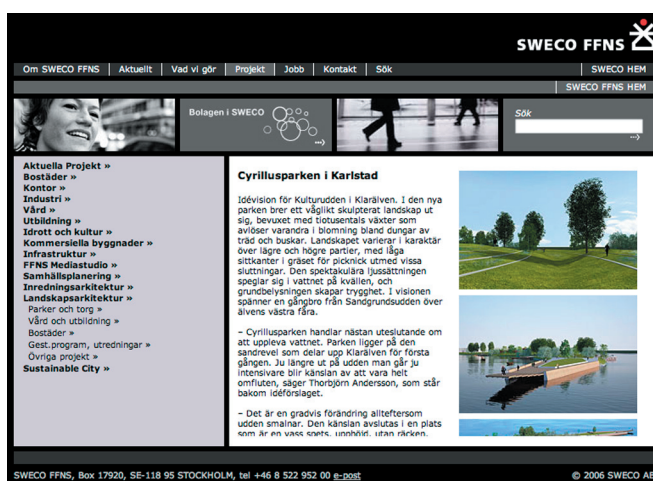

Bild 8

White Arkitekter

www.white.se

White Arkitekter är ett av Sveriges största kontor med 500 anställda på tio kontor i Sverige och Danmark. White besitter kompetenser inom arkitektur, landskapsarkitektur, byggnadsvård, inredning och visualisering och bland landskapsprojekten finns Gåshaga pirar i Stockholm, Östra Ågatan i Uppsala och Norrköpings resecentrum.

I sin position som ett av de största kontoren i Sverige verkar White ta på sig en tung roll som samhällsräddare och miljökampe. De ord som direkt möter besökaren på sidan som presenterar kontoret, är exempelvis "planetens överlevnad" och "förändra världen". "God arkitektur är svaret på samhällets goda utveckling", är ett förhållningssätt som ljuder mellan raderna. Mattias Nordström, anställd på White, svarar på frågan om vad som driver kontoret: "Ytterst drivs processerna av vår vilja att skapa god arkitektur."¹⁶

Mottot, "together towards tomorrow," följer detta mönster då det klingar om ett ansvar och en större uppgift. Nordström bekräftar:

"De flesta på white skulle svara att de har ett starkt engagemang för ämnet, en vilja att påverka samhället i stort eller smått".¹⁶

Bild 9

I detta anslag får inte arbetsmetoder eller principer för arbetsgång plats, vilket gör det svårt att tolka hur de egentligen arbetar på kontoret och hur de åstadkommer de stora mål de har satt upp. De projekt som hemsidan visar presenteras enbart genom foton och till det en kortare text. Fotona ger övergripande vyer av hela platser och verkar som icke värdeladdade avbildningar. Detaljer visas inte och inte heller information om användande av

Östra Ågatan, Uppsala
 Ett av Uppsalas mest attraktiva stadsrum, kajpromenaden längs Östra Ågatan, har rustats upp. Platsen har blivit en flitigt använd silt- och samlingsplats – ett nytt vardagsrum mitt i Uppsala. Årsmålet har gjorts mer tillgängligt. Länga kajen löper ett löpigt gångstråk. Låga murar av glas och upp höjdskillnaden mellan gata och kaj. Murarna bildar stödmurar åt bänklänga träd och tungare också som informella sittplatser. Sofor och bänkar har sätts in i murarna.
 Kontakt: Mattias Nordström
 Kund: Uppsala kommun
 Foto: Luc Pagès och Bo Gyllander

Norrköpings resecentrum
 Det gamla stationsområdet har byggts om till ett modernt resecentrum. Sambandet stationshus – park är återupprättat och gatunettet har restaurerats med 248 nya träd. Projektets kärna har varit att skapa tydlighet i en komplicerad trafiksituation. Inom resecentret förbinds de olika trafikslagen av ett rätlinigt gångstråk som löper som en röd tråd genom hela området och med stationsplan som den nya centrala platsen. Projektet belönades med Sienapriset 2002.
 Kontakt: Mattias Nordström
 Kund: Norrköpings kommun, Banverket, SJ Fastigheter och Ostgötrastrafiken
 Foto: Matsaga Jovic

Bild 10

platserna presenteras i bildmaterialet. Texterna ger en inte mer information då de är väldigt kort hållna och beskriver enbart det som fysiskt finns på platsen som bänkar, murar och träd, men inte någon annan information.

Kontoret försöker söka sig utanför den traditionella arkitektrollen och i det ges bilden av att arkitekturen i deras projekt lämnas till viss del åt sidan. De verkar helt enkelt ha en tydlig bild av arkitekturen och vad den står för - Arkitekturen som samhällsförbättrare.

Nyréns Arkitektkontor

www.nyrens.se

Nyréns Arkitektkontor är ett Stockholmsbaserat kontor, med runt 90 medarbetare. Kompetensen finns inom arkitektur, landskapsarkitektur, inredningsarkitektur och antikvariat. På landskapsavdelningen arbetar 9 stycken landskapsarkitekter som gjort projekt som Starrbäckängen, Kista torg och Fysikcentrum vid KTH, alla i Stockholm.

Nyréns Arkitektkontor presenterar en klar produktfokusering i både sin beskrivning av kontorets arbetssätt och utförda projekt. Vad produkten kan göra för brukaren och det totala projektet framhålls starkt. Hemsidans besökare ges en bild av landskapsarkitekturens tre beståndsdelar: Landskap, Arkitektur och Platsens historia, men någon djupare beskrivning av hur denna treenighet förhåller sig till projektets gång ges inte. Hemsidan beskriver ingenting om kontorets metod eller visioner, utan kvantifierad kunskap framhålls som kvitto på att de kommer utgöra ett bra arbete. Projekten framställs med en fokusering på tekniska lösningar och funktioner, ofta med planer över utförda byggnationer i form av ritningar som liknar byggnadshandlingar.

På sidan som presenterar landskapsavdelningen på kontoret ses ett foto över en trafik Korsning i form av en stor rondell, vilket ger en bild av drivkraften hos kontoret som analytisk och teknisk.

Bild 11

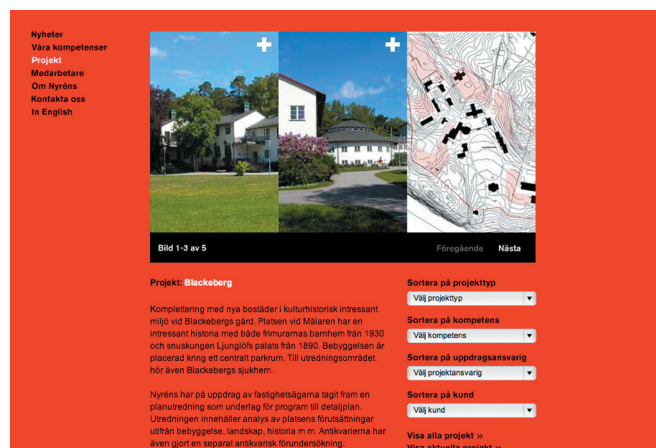

Bild 12

Under rubriken "Vår syn" radas krav upp, där "funktion" står som första ord. Detta tillsammans med återkommande ord som "kvalitetsfrågor", "effektiv handläggning" och "kvalificerad kompetens" skapar en tydlig bild av det produkt drivna kontoret.

NOD: Naturorienterad Design

www.nod.coop

NOD, med kontor i Stockholm, är det yngsta och även det minsta av kontoren i denna studie med 7 medarbetare. NOD har snabbt gjort sig ett namn i branschen. Kontoret är konsulter inom landskapsarkitektur, arkitektur och urban design och bland utförda projekt inom landskapsarkitektur ses Brovaktensparken i Stockholm, Kvarnhusträdgården i Västra Karup och Jazzparken i Söderhamn.

Hemsidans startsida är mycket sparsmakad där det endast finns tre textrubriker att välja mellan. Högst upp står "Vad är NOD?", vilket bjuder in besökaren att först få reda på hur de arbetar innan man tar del av deras produkter och projekt. Under rubriken "Hur vi jobbar" framhålls att en analysfas är central i varje projekt och metodutveckling är något de hela tiden arbetar aktivt med.

Metoden har en speciell tyngd hos NOD, där den ges större plats än själva produkten, och är styrande i projektet. Projektet i sin tur har mer rollen som produkt än det som faktiskt byggs. Frågeställningar som Vad, Varför och Hur projektet ska göra det det ska göra är centrala i processen, kontra en frågeställning med fokus på produkten. En stötspelare i NOD:s ambitioner verkar vara människans gränssnitt till sin omgivning som utgörs av mentala och fysiska rum.

I presentationer av deras projekt visas ofta tankeprocessen bakom och inom projektet som del av projektets redovisning, genom grafiska tankeprocesser och konceptuella bilder. Detta avspeglar också hemsidans uppbyggnad med bakgrund som första del innan produkt visas. I övrigt används foton som inte visar hela anläggningar eller byggnationer, utan snarare visar detaljer och en känsla, om jag tillåter mig att vara tolkande.

NOD verkar arbeta på ett litet annorlunda sätt än övriga kontor som granskats i denna studie, med andra fokus där metoden och projektet i sig är produkter.

Bild 13 och 14

Finns det något i dessa presentationer av arkitektkontor som minner om det som sades i den tidigare konstdiskussionen?

För att göra det lätt för sig kan man välja att rakt av ta vara på de punkter som diskussionen gav för att sedan jämföra de mot vad hemsidorna berättade om arkitektkontoren. Här är följande punkter som, enligt förddiskussion, kan definiera vad som är konst.

Ett konstverk ska:

1. ha en bakomliggande tanke till varför konstverket är skapat
2. befinna sig i kontext som accepterar det som konst
3. ge utrymme för skaparens egen drivkraft att uttrycka och förverkliga sig själv
4. ge betraktaren möjlighet att tolka fritt

I punkt 1 stämmer liknelsen med arkitektkontorens bilder av sig själva väl in. Allt som görs görs av en anledning, om det så är att skapa ett bättre samhälle eller att utveckla det landskapliga fältet. Analysen är en central del av arbetet i ett projekt som efter bearbetning ger en metod till hur och varför projektet ska genomföras, och vad produkten ska göra för samhället och för brukaren. Läger man fram det på detta sätt råder det ingen tvekan om att punkt ett av konstkraven är uppfylld av landskapsarkitekturen.

Punkt 2 är lite knivig att förhålla sig till. Först och främst: Vad skulle kunna vara en kontext i vilken landskapsarkitektur befinner sig i? Det offentliga rummet? Och det privata? Snarare skulle man kunna författa det "samhället", vilket jag ser som ett samlingsnamn för det byggda och de som lever i det byggda.

Jag skulle spontant säga att samhället inte är en kontext för konstacceptans. I så fall skulle precis vad som helst bli konst: lyktstolpar, skräp eller elskåp. Men vänta lite. I de kontexter som är konstaccepterande, som exempelvis konstgallerier, anses absolut inte allt vara konst bara för att det befinner sig i gallerian, endast de objekt som finns upphängda och placerade på ett visst sätt. Alltså fungerar inte detta argument. För att förtydliga: Som exempel skulle man kunna likna samhällets stadsrum vid konstgallerian och en stadsdelspark vid tavlorna på väggen. Då kan stadsrummet ses som en konstaccepterande kontext och stadsdelsparken som konst, utan att exakt allt i stadsrummet ska tas som konst.

I konstdiskussionen tidigare i uppsatsen nämner jag gatukonsten och hur den förhåller sig till konstteorin. Om den kan utnämnas till konst endast utifrån betraktarens åsikt, som då kan ses som att utgöra kontexten, måste landskapsarkitekturens verk kunna förhålla sig till detta på samma sätt? Det finns många olika sätt man kan se detta på, men det blir svårt att komma fram till en utgång eftersom begreppet kontext och vad det ska innebära och utgöra lämnar för många frågor. Hur omfattande måste en kontext vara för att kunna kvalificera som konstaccepterande? Jag vet inte!

Den tredje punkten om det egna uttrycket går stick i stäv mot vad kontoren uttrycker. Där framhålls beställarens vikt i ett projekt och att produkten/projektet tjänar beställaren och brukaren i första hand. Ingen av de granskade kontoren uppvisar egentligen något eget uttryck eller drivkraft

.....

utan bara vad produkten ska och måste göra för brukaren. Som sagt tidigare utgör analys en viktig del, och i den analyseras omgivande förhållanden och platsen föreskrifter. Som Nyréns uttrycker det: Platsens historia. Alltså är arkitektur, och i synnerhet landskapsarkitektur, ytterst platsspecifik. Man kan inte ta en anläggning skapad för en plats och uppföra den på en annan. Då görs analysfasen otjänlig och arkitekturen blir av med sina goda intentioner. Ett konstverk däremot, har inte samma krav på sig att vara platspecifik. Självklart finns det konst som skapas för en viss plats, men det ligger inte i konstens grundteori att uppfylla detta krav. Förverkligandet av verkets skapare ligger inte i arkitekturens teori utan är underkastad brukaren, alltså är inte punkt 3 ovan förenligt med landskapsarkitektur.

Punkt 4, som öppnar konsten för den fria tolkningen, är även den lite svår att förhålla till landskapsarkitektur. Som jag tog upp tidigare i kapitel 3 handlar landskapsarkitektur till stor del om kommunikation, dels i arbetsprocessen, men framförallt med brukaren. Det är väl rent av motsägelsefullt med en gångväg som tydligt kommunicerar var du ska gå och samtidigt öppnar för fri tolkning om hur den får användas? Eller? Jag kan lockas av konceptet men se svårigheter i att det skulle kunna fungera. Delar av en landskapsarkitektonisk produkt är ibland öppen för fri tolkning, som exempelvis en mur i knähöjd som kan fungera som sittplats, bord, bollplank eller kant att åka skateboard på. Fast å andra sidan, är inte det att se som att arkitekten har gjort en multifunktionell detalj snarare än att ha lämnat den till fri tolkning? Det är en fin gräns mellan synsätten.

Slutsats

Vad var detta bra för?

Med de punkter av konstdefinitioner genomgångna kan man hävda att konceptet inte verkar finnas närvarande i dagens landskapsarkitektur. I alla fall inte i samma utsträckning som tidigare. På vissa punkter härledda från konstdiskussionen står rent av landskapsarkitekturen i rak motsats till vad konst står för.

Det är på många sätt en drastisk slutsats att dra i och med att definitionerna ovan är tagna ur en diskussion kring konstens teorier som jag fört efter att ha utvunnit information ur ett antal konstteoriböcker. Felkällorna är oändliga, men å andra sidan får de lov att vara det för jag har kommit att inse att det viktiga är inte resultatet i sig utan snarare vad jag kan se för nytta med den här uppsatsen. Ämnet och frågeställningen i sig är av sådan komplex natur att det kanske inte ens är ämnat att besvaras, utan bara diskuteras. Att diskutera utan ramar är dock svårt. Genom att konfrontera begreppen på detta sätt, konkretisera det som inte går att konkretisera, får man någonting att förhålla sig till. De referenser jag saknat får jag här, och de kan jag välja att hylla eller kasta, men alltid förhålla mig till.

Det tåls att fundera kring huruvida det går att få ut mer av frågeställningen. Jag är inte så säker på att en mer omfattande studie hade kommit närmare ett svar, för ju djupare man går i ämnet desto fler blir felkällorna.

För att kunna bilda sig en uppfattning om landskapsarkitektur är konst eller inte bör man utgå ifrån sig själv. Den fria tolkningen ligger hos betraktaren, den bakomliggande tanken hos skaparen. Däremellan kan konst uppstå, det beror på i vilken roll du är och hur du ser på det.

Källor

Böcker:

Möller L, *Tre Mästare Tre Trädgårdar*, Stockholm 2006, Natur och Kultur
Andersson Th, *The Architecture of Per Friberg*, Stockholm 2005, Arkitektur Förlag & Arkitekturmuseet
Vitruvius, *Om Arkitektur*, Stockholm 1989, Byggförlaget
Beck I mfl, Skriftserien Kairos 5: *Arkitekturteorier*, 1999, Raster Förlag
Svedberg O, *Planerarnas århundrade*, Lund, 1988, Arkitektur Förlag AB
Blennow A, *Europas Trädgårdar*, Lund 2002, Signum i Lund AB
Bra Böckers *Lexikon*, nr 13 karl – kroo
Berger K, *Theory of art*, New York 2000, Oxford University Press
Red. Christensen H mfl., *Kunsteori – Positioner i nutidig konstdebat*, 1999, Borgens Förlag
Vilks L och Schibli M, *Hur man blir samtidskonstnär på tre dagar*, 2005, Nya Doxa
Vilks L, *Det konstnärliga uppdraget?*, 1999, Nya Doxa
Vilks L, *Kunsteori – Kameler går på vatten*, 1995, Nya Doxa

Artiklar:

Isling B & Suneson T, *En stark form och en violin*, Utblick Landskap #4-93, s 6-11
Winter K, *Fribergs Landskap*, Arkitektur #4-1992, s 4-11
Lindgren K, *Är arkitekturen en konst?*, Planera Bygga Bo #2/3-1988, s 16-20

Internetsidor:

www.slu.se/?ID=881, 20080421
www.landskapsarkitekt.nu, 20080421
www.gsd.harvard.edu/inside/registrar/register/introduction/landscape_architecture.html, 20080421

<http://en.sl.life.ku.dk/Emner/Landskab/Landskabsarkitektur.aspx>, 20080421
<http://sv.wikipedia.org/wiki/Konst>, 20080401
www.white.se, 20080424
www.nod.coop, 20080424
www.sweco.se/templates/startpage____2049.asp, 20080424
www.nyrens.se, 20080424

Intervjuer:

Skriftliga intervjuer, datum i fotnoter

Bilder

Alla foton tagna och redigerade av författaren

Bild 1: 20070320
Bild 2: 20080425
Bild 3: 20080425
Bild 4: 20070320
Bild 5: 20071007
Bild 6: 20080425
Bild 15: 20080430

Bilder från hemsidor är tagna 20080429:

Bild 7: www.sweco.se/templates/startpage____2049.asp
Bild 8: www.sweco.se/templates/Project____18593.asp
Bild 9: www.white.se
Bild 10: www.white.se/tjanster_och_marknadsomr%C3%A5den#landskap
Bild 11: www.nyrens.se/1210.html
Bild 12: www.nyrens.se/1310.php?projectid=87
Bild 13 och 14: www.nod.coop